

Yttrande om EU-kommissionens förslag till nästa ramprogram för forskning och innovation FP10 U2025/01586

North Sweden European Office välkomnar möjligheten att inkomma med synpunkter på EU-kommissionens förslag till nästa ramprogram för forskning och innovation (FP10), som presenterades den 16 juli 2025. Nedan redovisas de första reaktionerna på förslaget från EU-kommissionen. För vidare information om norra Sveriges prioriteringar inför FP10 hänvisas till Europaforum Norra Sveriges position om FP10, antagen den 6 november 2024.¹

Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka excellent europeisk forskning och innovation?

Förslaget bedöms ha goda förutsättningar att stärka europeisk forskning och innovation genom den utökade budgeten för FP10 samt ett fortsatt fokus på excellence och på spridning av insatser mellan olika TRL-nivåer.

Även om förslaget ännu befinner sig på en övergripande nivå, ger det intryck av relevanta tematiska prioriteringar som svarar mot EU:s största utmaningar och som är mycket relevanta för norra Sveriges aktörer, inte minst inom den gröna industriella omställningen, bioekonomi och rymd. Däremot bör den arktiska regionen lyftas fram som en tydligare prioritet, med sina unika miljöer, samhällsutmaningar och innovationsmiljöer.

Även om FP10 föreslås som ett fristående program finns det en risk att medel på sikt omfördelas till andra ändamål för krishantering. En tydlig öronmärkning (ring-fencing) bör införas för att säkerställa att dessa medel används uteslutande till forskning och innovation, vilket är avgörande för långsiktighet och förutsägbarhet.

Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka synergier mellan europeisk och svensk forskning och innovation?

FP10-förslaget behåller koncepten med partnerskap, missions och det nya konceptet "moonshots". Dessa kan bidra till att skapa synergier, men de riskerar också att tillföra ytterligare komplexitet i ramprogrammet, vilket kan försvåra inträdet för nya aktörer. De erfarenheter och nätverk som byggts upp i de befintliga partnerskapen och plattformarna är viktiga att bevara, men det krävs samtidigt att de är öppna, transparenta och inkluderande. För ett aktivt och framgångsrikt engagemang i dessa strukturer krävs engagemang både från nationell nivå och från Fol-systemet i medlemsländerna. Det är därför avgörande att EU-kommissionen utformar modeller som, utöver de tematiska prioriteringarna, även gör organisationen attraktiv för medlemsländerna att delta i och möjlig för Fol-aktörerna att bidra till.

FP10 bör i högre grad än vad EU-kommissionen föreslår främja synergier med de regionalpolitiska finansieringskällorna, såsom den nuvarande Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och den föreslagna National and Regional Partnership Fund (NRP). Regionerna är redan betydande finansiärer av forsknings- och innovationsprojekt samt forskningsinfrastruktur, och genom deras arbete med smart specialisering (S3) finns en stor potential att skapa mervärde och synergier med FP10, förutsatt att de involveras i planeringen av programmets insatser.

Förslaget om ECF uttrycker en stark ambition om synergier mellan ECF och FP10, men också mellan ECF och de National and Regional Partnership Plans. Tillsammans kan dessa fonder få en avgörande betydelse för europeisk forskning, innovation och konkurrenskraft om de används strategiskt och effektivt. Därför blir det avgörande att EU-kommissionen i förvaltningen av fonderna finner vägar att inkludera lokal och regional nivå i den strategiska planeringen av fonderna.

Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka samarbete mellan akademi och privat sektor?

¹ https://europaforum.nu/wp-content/uploads/2025/01/Position_FP10_EFNS2024.pdf

Ramprogrammen har över tid varit viktiga för att utveckla samverkan mellan företag och akademi, vilket gör det positivt att dessa möjligheter även finns i FP10-förslaget, särskilt i pelare två som har haft stor betydelse för norra Sveriges tidigare deltagande. För att bibehålla ett starkt deltagande krävs att dessa insatser fortsätter vara självständiga Fol-aktiviteter och inte görs beroende av deltagande i andra instrument eller satsningar. Med den starka kopplingen mellan FP10 och ECF är det därför viktigt att säkerställa att deltagande i HE-projekt inte villkoras av exempelvis deltagande i statsstödda IPCEI-projekt.

Den europeiska konkurrenskraftsfonden (ECF) inför dessutom en förändrad styrmodell för prioriteringar och medelstildelning, vilken även påverkar FP10 genom de så kallade "policy windows". Dessa är redan definierade i lagförslaget och styrs enligt de regler som anges i förordningen för ECF. En risk är att utlysningar kommer att bestämmas genom en helt ny process och i högre grad fokusera på kortsiktiga resultat, uppskalning av produktion och krishantering snarare än på strategiska, långsiktiga prioriteringar grundade i excellence. Medlemsländernas och Fol-aktörernas inflytande bör därför säkras fritt från ECF:s styrningsstrukturer.

Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka det svenska deltagandet i ramprogrammet?

I norra Sverige finns många universitet, företag och offentliga aktörer som framgångsrikt deltagit i Horisont Europa, framför allt inom pelare två. FP10 bör dock skapa bättre förutsättningar för att fler aktörer ska kunna delta programmet, både för sin egen utveckling och för att stärka EU:s konkurrenskraft.

Förslaget fastställer ambitionen om breddat deltagande (Widening) med utgångspunkt i förutbestämda landsklassificeringar, men bör i stället utgå från innovationspotential på NUTS2-nivå för att bättre beakta regionala skillnader. FP10:s insatser för att bredda deltagandet bör också ta hänsyn till de särskilda utmaningar som präglar regioner med permanenta nackdelar, såsom glesbefolkade områden i norr och långa avstånd, och säkerställa att dessa regioner inte hamnar på efterkälken i Europas forsknings- och innovationslandskap.

Norra Sverige har även många företag med världsledande kompetens och produktion, men som inte deltar i Horisont Europa på grund av begränsad administrativ kapacitet att hantera ramprogrammets processer och rapporteringsrutiner. FP10:s ambitioner om förenkling är därför välkomna och bör utformas i nära dialog med deltagarna för att säkerställa att de verkligen underlättar för projektdeltagarna, särskilt för nybörjare och små företag.

Sverige bör i förhandlingarna driva på för att öka möjligheterna till mindre samarbeten och projekt, i syfte att sänka trösklarna och bredda deltagandet från fler aktörer och geografier.

Vilka delar i förslaget bedöms extra viktiga att värna respektive mota vid kommande förhandlingar?

Komponenterna och ambitionerna i förslaget är i huvudsak positiva, men den praktiska organiseringen och implementeringen blir avgörande för dess genomslag. Följande punkter är särskilt viktiga att bevaka i de kommande förhandlingarna:

- Att den nära kopplingen till ECF inte sker på bekostnad av Fol-aktiviteterna eller av excellens som fördelningsprincip i FP10.
- FP10 bör upprätthålla excellens, samtidigt som tillgängligheten förbättras för mindre och nya aktörer med begränsad administrativ kapacitet.
- Betydande förenklingar behövs för att bredda deltagandet och bör utgå från innovationspotential på NUTS2-nivå snarare än från länders klassificering som "Widening".